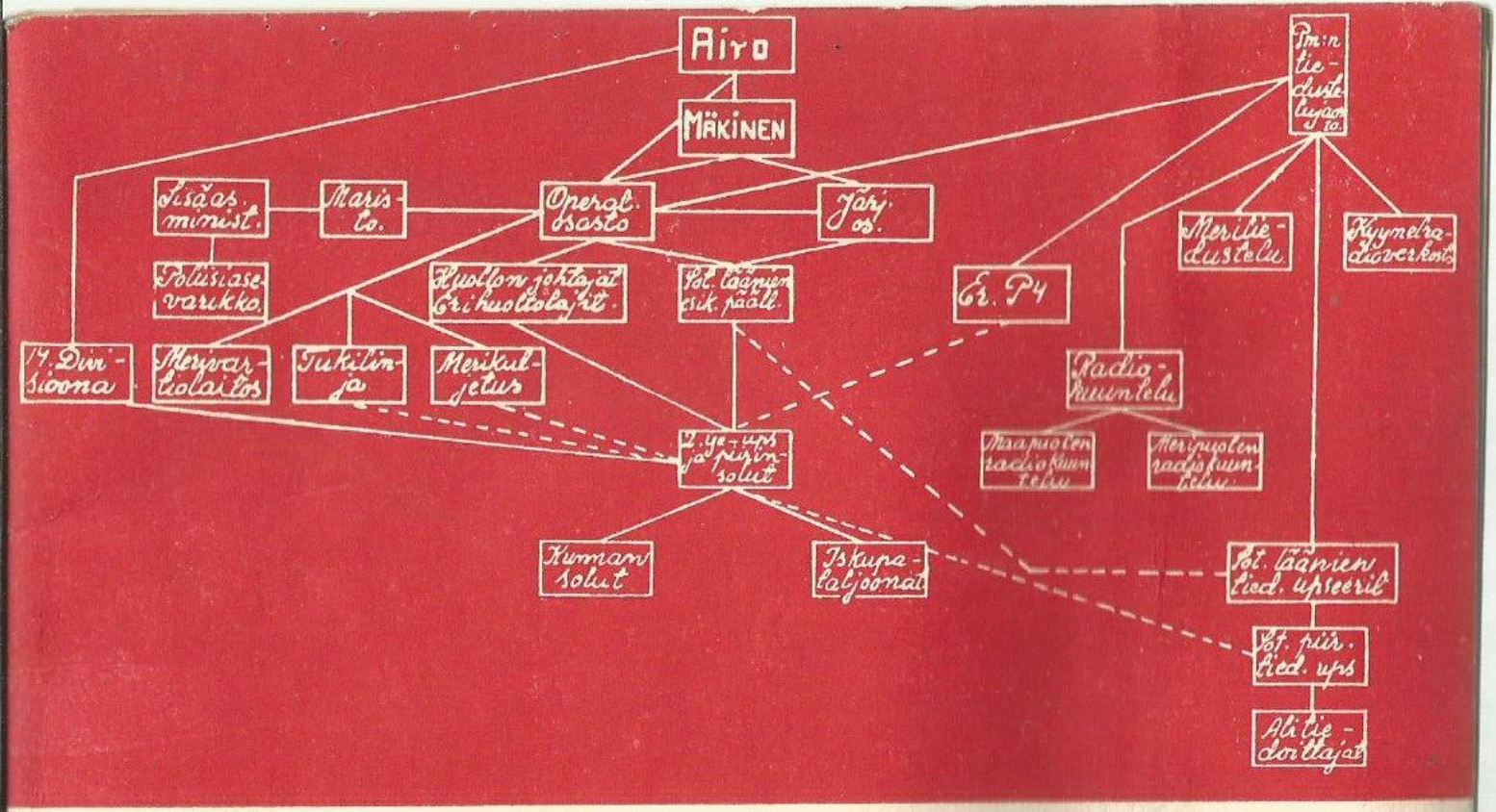

63589
56

ASE KÄTKÖ JUTTU

ASEKÄTKÖJUTTU OIKEUS-TAISTELUNA

HELSINKI 1948

Kustantaja: SUOMEN TOVERIKUNTIEN LIITTO

HELSINKI 1948. KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ YHTEISTYÖN KIRJAPAINO

Organisation syntyvaiheet

Saksan sotaonni kääntyi Stalingradin taisteluissa helmikuussa 1943. Siitä lähtien oli kaikille ajatteleville ihmisille selviö — ja sen piti sitä olla ennenkaikkea sotilaallisille asiantuntijoille —, että Saksan sotaonnen kääntyminen merkitsi tilanteen muuttumista myös Saksan vasallimaiden kohdalla. S u o m e s s a tilanteen muuttumisen täytyi viimeistään Kannaksen linjojen murtuessa keväällä 1944 olla ilmeistä.

Ainakin kenraali A i r o näyttää tämän oivaltaneen, koskapa hän Kannaksen taistelujen jälkeen antoi ev.luutn. H a a h d e l l e tehtäväksi laatia suunnitelman "siltä varalta, että taistelut siirtyisivät sisä-Suomeen ja olisi pakko ryhtyä käymään sissisotaa". Kuulustelupöytäkirjojen mukaan on Haahti saanut tämän suunnitelmansa valmiiksi elokuussa, esittänyt sen tällöin Airolle, joka "katsoi, ettei se silloin ollut ajankohtainen".

Syksyllä 1944, jolloin Saksan häviö oli jo ovella, ja Suomen niin sotilaalliset kuin taloudellisetkin mahdollisuudet jatkaa sotaa olivat jokseenkin olemattomat, näyttää sekä sotilas- että hallituspiireissä vallinneen kahdenlaista käsitystä. Innokkaimmat halusivat jatkaa toivottomaltakin näyttävää taistelua tosiasioista piittaamatta, kun taas maltillisemmat vaativat sodan lopettamista. Korkeimman sotilasjohdon ja yleensä upseeriston keskuudessa näyttää ensinmainittu suuntaus olleen yleisin. Niinpä siellä välittömästi sodan jatkona ryhdyttiin puuhaan sodan jatkamisen hyväksi.

Ev.luutn. Haahti väittää tosin ryhtyneensä organisatiota luovaan toimintaansa vasta "kuultuaan illalla 19. 9.-44 radiossa välirauhansopimuksen ehdot" ja k ä s i t t ä n e e n s ä niiden perusteella, että "aseet tultaisiin ottamaan meikäläisiltä pois" ja e p ä i l l e e n s ä, että Neuvostoliitto ei noudata välirauhansopimusta, vaan aikoo miehittää maan. — Viimemainitun otaksumansa hän perustaa siihen, että venäläiset joillakin rintamaloh-

koilla olivat ylläpitäneet tulta vielä vuorokaudenkin aselevon voimaanastumisen jälkeen.(!)

Selitys siihen, että salahankkeeseen oli ryhdytty juuri sotilaslinjalla, on Haahden mukaan seuraava: Hän (Haahti) "oli päätellyt, että ne henkilöt, jotka olivat olleet tekemässä välirauhansopimuksen samoinkuin muutkin johtavissa asemissa olevat henkilöt, eivät voisi käskyä tällaiseen toimintaan antaa, koska he tällaisella menettelyllään suorastaan olisivat antaneet aiheen venäläisille ryhtyä jyrkkiin toimenpiteisiin maata kohtaan".

Ev.luutn. Haahti sanoo lähteneensä toiminnan tielle "kuultuaan illalla 19. 9. -44 radiossa välirauhanehdot". Tosiasiassa oli esim. asekätkentää varten valittujen 2. ye-upseereiden nimitykset vahvistettu viimeisetkin jo neljä päivää ennen välirauhan ehtojen tunnetuksi tulemista, s.o. asekätkentä oli alulla jo ennen sitä ajankohtaa, jonka Haahti väittää itsessään synnyttäneen nämä ajatukset.

Itse aseiden irroittaminen puolustusvoimain varastosta oli hyvällä alulla ennen välirauhansopimuksen tunnetuksituloa (mm. 14 divisioonassa.) Välirauhan voimaanastumispäivänä ev. Nihtilä oli jo selostanut ilmavoimien edustajille kätkentäsuunnitelmia maavoimissa esittäen, että ilmavoimat ryhtyisivät vastaavaan toimintaan.

Edelläolevista Haahden selityksistä ja asekätkennän alkua valaisevista tosiseikoista voidaan jokatapauksessa päätellä, että salaisen organisation luominen alkoi joko ennen sodan loppumista tai oli välittömänä jatkona sodalle. Organisation luojien tarkoituksena oli toisinsanoen sodan jatkamisen mahdollistaminen Neuvostoliittoa vastaan välittämättä siitä mihin hallitus kansan nimissä sitoutui. Samaan aikaan, kun hallituksen toimesta neuvoteltiin välirauhanehdoista, valmistauduttiin siis päämajasta käsin jatkamaan sotaa — joko heti tai "hetken tullen".

Suurpoliittinen laskelma

Toisten syytettyjen pöytäkirjoista käy paremmin kuin Haahden selityksistä selville, mihin seikkoihin salainen organisatio rakensi suunnitelmansa. Majuri H a n n i l a, joka toimi Iisalmen sk-piirissä 2. ye-upseerina, oli kertonut värväämilleen kätkijöille seuraavasti: "Koko asekätköjutun ja siihen liittyvien muiden tehtävien takana oli sisäisen sodan järjestely vuoden 1917 kapinan mukaisesti".

Hänen ammattiveljensä Pohjois-Savon sk-piirissä, majuri P u u s t i n e n, oli vuorostaan värväämälleen kirkkoherralle kertonut, että "saattaisi mahdollisesti syntyä sisäisiä mellakoita, kuten vuonna 1918 ja olisi meidän sellaisen tilanteen varalta varustauduttava. Myöskin olisi mahdollista, että liittoutuneiden välit saattaisivat johtaa aseelliseen yhteenottoon, jolloin voitaisiin myöskin kätkössä olevilla aseilla ryhtyä auttamaan niitä valtoja, jotka taistelisivat Neuvostoliittoa vastaan".

Poliisikonstaapeli, luutnantti Matti J o k e l a n, pöytäkirjoista löytyy tällainenkin selitys:

"Omaksi käsitykseksi asekätköpuuhan tarkoituksesta kertojalle oli jäänyt sellainen kuva, että kätköjä olisi mahdollisesti jouduttu käyttämään siinä tapauksessa, että länsivaltain ja Neuvostoliiton välit olisivat rikkoutuneet, jolloin Suomella olisi ollut tilaisuus yhtyä ratkaisevalla tavalla sotatoimiin Neuvostoliittoa vastaan tai

myöskin olisi sisäisen kaappauksen toimeenpaneminen voinut tulla kysymykseen, ellei vallassa oleva hallitus olisi ollut suostuvainen yhtymään länsivaltain liittolaiseksi."

Riihimäellä sijaitsevan Sakon, entisen suojeluskuntain ase- ja ammustehtaan, osastonjohtaja teknikko P a r o n e n kertoo asekätkentää järjestäneen Hiiskeron selittäneen, että asemateriaalia tarvittiin käytettäväksi "mikäli tilanne niin muuttuisi, mahdollisen revanshin aikaansaamiseksi".

Syytettyjen lausuntoja, joista ilmenee, että organisatio nimenomaan rakentui suurvaltojen välisen konfliktin olettamukseen, on leegio. Se tosiasia, että raskasta sotakalustoa ei katsottu maksavan vaivaa piiloittaa, viittaa myös siihen, että ratkaisevan avun odotettiin tulevan lännestä käsin.

Vuodenvaihteessa 1944—45 oli puolueettoman Ruotsin alueella epätavallisen vilkasta: amerikkalaisia sotilasasiantuntijoita suorastaan vilisi Tukholman kaduilla. Yleinen maailmanpoliittinen tilanne teki nämä laskelmat kuitenkin mitättömiksi, ja aseet saivat maata kuopissaan siksi kunnes ne löydettiin ja syylliset saatettiin vastaamaan rikoksistaan.

Demokratian pelko

Liittoutuneet olivat eri yhteyksissä sodan aikana julistaneet, että toisen maailmansodan jälkeen entisten Saksan vasallimaiden kehitys tulee kulkemaan uuteen suuntaan. Oli selvää, että ne, jotka olivat olleet fasistisen suuntauksen innostuneimpia kannattajia, syystä pelkäsivät sellaisen ajan tuloa. Sellaisia olivat mm. suomalaiset upseerit, joiden saksalainen orientointi ja epädemokraattinen poliittinen asennoituminen on tunnettua eikä todisteluja kaipaa.

Upseeristoa tukien ja vain aseissa voimansa tuntien liittyi upseeriston salaliittoon fasististen ainesten "kerma". — Esim. Suojeluskuntain paikallispäälliköt ensimmäisinä ns. kunnansolujen muodostajina niin laajassa mittakaavassa,

että Haahden oli varoitettava 2. ye-upseereita, ettei sk-päälliköitä liian paljon käytettäisi hyväksi, koska heidän asemassaan olevia todennäköisesti enemmän kuin muita tarkkailtaisiin.

Vaikka ev.luutn. Haahti väittää, että organisation pyrkimyksenä oli ollut värvätä palvelukseensa kaikkiin yhteiskuntapiireihin ja puolueisiin lukeutuvia riveihinsä, osoittavat tosiasiat, että kätkentälinjallakin kaikki värvätyt olivat demokratian vastustajia, joita sekä demokratian pelko että sammumaton "ryssä-viha" ajoi toimintaan.

Vielä selvemmin kuin kätkentälinjasta näkyy tukilinjan henkilövalinnasta, että organisatio haki kannattajansa fasistisista piireistä.

Tukilinjatoimintaan otettiin ohjelmallisesti vain IKL:n ja AKS:n tai vastaavien fasistijärjestöjen jäseniä, koska heidän tuli olla mahdollisimman "luotettuja".

Koko asekätkentäorganisatio siihen liittyvine sivuhaaroineen nojautui yksinomaan aktiivisiin Neuvostoliiton vastustajiin ja demokratian vihollisiin.

Organisation rakenne

Oheisesta kaavakuvasta selviää, että Päämajassa suunniteltu kapina-organisatio jakaantui pääasiassa kolmeen linjaan, varsinaiseen kätkentälinjaan sekä tiedustelu- ja tukilinjoihin.

Koko organisation toimeenpanevan elimen muodosti ev.luutn. Haahti yhdessä apulaistensa majurien Virkkusen ja Arimon kanssa.

Kätkentälinjan

ylimpänä johtajana toimi ev. luutn. Duncker apulaisenaan asepuolella ev.luutn. Hiiskero ja majuri Kairinen, viestimateriaalin kätkennästä vastasi alussa Arimo, mutta hänen siirryttyään Haahden yleisapulaiseksi, ev.luutn. Kare. Pioneerivälineitten kätkennästä huolehti maj. Lukkari jne. Tämä oli asekätkennän ns. johtoporras. Seuraavan — väliportaan — muodostivat sotilasläänien esikuntapäälliköt, jotka 20. 12. -44 vihittiin tehtäviinsä toimimaan johtoportaan ja 2. ye-upseereiden välittäjinä. Siihen asti oli yhteys 2. ye-upseereiden ja johtoportaan välillä ollut suora. Kolmas porras oli 2. ye-upseerit, jotka sotilaspiireittäin toimeenpanivat materiaalikätkennän, muodostivat piireissään ns. piirin johtosolun, johon tavallisesti kuului heidän lisäkseen viesti- ja huoltomies. 2. ye-upseereitten tehtäviin kuului materiaalikätkennän alimman orgaanin järjestäminen piirinsä kuntiin. Näissä ns. kunnansoluissa, jotka tavallisesti olivat 2—3 henkilöisiä, oli yksi asekätkijä, huoltomies ja kolmantena viestimies, mutta saatettiin tyytyä vain kahteenkin, jolloin viimemainitun tehtävät yhdistyivät saman henkilön hoidettaviksi. Kunnansolujen piti myös valita miehet aseitten käyttäjiksi, mutta tavallisesti tämä suoritettiin vain paperilla, joskin on sotilaspiirejä, joissa aseitten jakoa on tapahtunut.

Tiedustelulinjan

organisointi pantiin alulle samaan aikaan kuin kätkentälinjankin. Sen ylimmän portaan muodosti Päämajan tiedusteluosaston henkilöstö, ensisijassa ev. Paasonen ja ev.luutn. Hallamaa (molemmat karussa) sekä ev.luutn. Käkönen. Sen toimesta asetettiin tiedustelu-upseerit kohta välirauhan voimaantulon jälkeen jokaiseen sotilasläänin esikuntaan toimimaan rinnan 2. ye-upseereiden kanssa. Tiedustelulinjan huolena oli sekä sotilaallisen että poliittisen tiedustelun ja vakoilun suorittaminen. Useat erillisinä oikeusasioina hoidetut syytteet kuten valvontakomission puhelinten salakuuntelu ovat paljastaneet tämän organisation laajuuden ja monipuoliset toiminta-alat. Tiedustelulinjalla luotiin koko maan käsittävä kyynelradioverkosto toimimaan yhteyksien ylläpitäjänä ja tiedoittajana sitten kun aseellinen toiminta alkaisi.

Tukilinjaorganisatio

syntyi, kuten nimestäkin selviää, tukemaan kätkentäorganisation toimintaa. Sen kehittelystä johtoportaan osalta vastasivat sodan päätyttyä sitä varten armeijan palveluksesta kotiutettu maanviljelysinsinööri Kivelä apunaan Aseveliliiton sihteeri Veikko Remes ja prokuristi Koivisto ja kuriirina maist. Tiesmaa. Tukilinjaorganisation tarkoituksena oli luoda systeemi, joka huolehtisi asekätkentään osallistuneiden "maan alle" siirtyneiden toimihenkilöiden (perheiden) suojaamisesta ja hankkisi varoja asekätkentäorganisation sekä myös tukilinjajärjestelmän käyttöön. Tukilinjaorganisatiossa 2. ye-upseereita vastasivat piireihin asetetut tukimiehet, joille oli annettu määräys ottaa yhteys em. 2. ye-upseereihin. Kolmas, eli alin porras oli kunnan tukisolu. Tukilinjaorganisatioon liittyi sen alkuvaiheissa ylikuljetuksen järjestely Ruotsiin, mutta myöhemmin se siirrettiin erillisen merikuljetusosaston hoidettavaksi.

joka siis liittyi lähinnä tukilinjan toimintaan, toimivat ylimpinä järjestäjinä komentajakapteenit Halla, Juuramo ja Carring. Heidän toimestaan asetettiin Pohjanlahden rannikolla sijaitseviin suojeluskuntapiireihin ns. meriupseerit, joiden varsinaisena tehtävänä oli käytännöllisen ylikuljetuksen järjestäminen.

Tehtävien jako oli lyhyesti sanottuna seuraava: kätkentälinja varusti organisation materiaalilla, tukilinja rahoitti ja tiedustelulinja vakoili.

Kaavailu oli teoriassa moitteeton, ja toiminnan järjestely osoittaa kieltämättä organisatoorista kykyä. Ainoa vika oli perustassa, jolle tämä kaavailu rakentui — väärässä tilannearvioinnissa.

Lkp-suunnitelmat organisation liikehermo

Maasta on tavattu 1.250 asekätköä (luku on syytekirjelmän mukainen ja siis 47-keväinen). Senjälkeen on paljastettu useita uusia kätköjä. Kätköjen todellisen määrän arviointia vaikeuttaa se, että tiettävästi toisia kätköjä on jutun tutkintavaiheessa purettu ja kokonaan hävitettykin, toisia taas siirretty parempaan talteen — monia jää varmaan paljastumattomiksi. Kokonaismäärä nousee jokatapauksessa kunnioitettavaan lukuun.

Yleisön keskuudessa on asekätköjutun kantavuutta totuttu arvioimaan kätkölukujen perusteella. Tämä perusta on kuitenkin virheellinen, ja koko nimitys "asekätköjuttu" sinänsä harhaanjohtava.

Tosiasiassa vasta Päämajan järjestelyosastolla laadittu salainen liikekannallepanosuunnitelma, jossa oli huomioonotettu kätköjen hyväksikäyttö, teki asekätkennästä vaarallisen sotilaallisesti johdetun salahankkeen. Liikekannallepanosuunnitelma oli koko organisation liikehermo: kapinaliikkeen keskusjohdon antama toimintakäsky olisi pannut etukäteen suunnitellun toimeenpano-organisation liikkeelle, ja niin olisi aseellinen toiminta alkanut koko maan laajuisena.

Näiden salaisten ja laittomien liikekannallepanosuunnitelmien laatimiseen ("perustamistehtävät", "toimintaohjeet") näytään Päämajassa ryhdytyn marras-joulukuun vaihteessa 1944. Haahden lausunnon mukaan

tämä aika oli 'kaikkein pahin". Tämä arviointi johtunee silloin käynnissä olleesta demobilisatiosta, joka luonnollisesti vähensi sotavalmeutta.

Lkp-käskyjä on todettu annetun jo kotiuttamisvaiheessa, mutta varsinaiset lkp-suunnitelmat laadittiin PM:n järjestelyosastolla (Huhtala, Pietarinen), mutta kuitenkin yhteistoiminnassa operatiivisen osaston (Haahti) kanssa. Tämä suunnitelma, jota ryhdyttiin laatimaan siitä huolimatta, että Liittoutuneiden Valvontakomissio jo lokakuussa 1944 oli kieltänyt liikekannallepanovalmistelut, oli tavallisista, aikaisemmista lkp-suunnitelmista siinä suhteessa poikkeava, että se sisälsi kaksi vaihetta. Ensimmäisessä ns. 1 perustamisvaiheessa olisi perustettu kätköasein turvin joka piiriin pataljoona, jonka tehtävänä oli keskusvarikon miehittäminen. 2. vaihe käsitti täydellisen liikekannallepanon edellämainittujen joukkojen suojaamana.

Tässä vaiheessa Haahti ilmoittaa kertoneensa Huhtalalle ja Pietariselle (järjestelyosastolta), että hänellä on "miehet, jotka saavat materiaalin yllämainittujen keskusvarikkojen suojaustehtäviin varattaville yksiköille".

Edellisestä käy selville, että lkp-suunnitelmien laadinta tapahtui Päämajan operatiivisen ja järjestelyosaston yhteistoimin. Suunnitelmat hyväksyi kenraaliluutnantti Airo.

Tehdäksemme oikeutta kenraali Airolle siteeraamme seuraavassa sitä asiaa koskevaa Airon kuulustelupöytäkirjan kohtaa, jonka Airo ennen joulua julkaisemassaan puolustuskirjassaankin hyväksyy oikein merkityksi. Näin siinä sanotaan:

"Kun kuulusteltavalle selitettiin, että ev. Tähtinen oli saanut kuulusteltavalta (siis Airolta) luvan 20. 12. -44 pidetyn kokouksen pitoon ja selostanut kuulusteltavalle siellä esille tulevat asiat ja esittänyt myös ne kirjallisessa muodossa olleet lkp-valmisteluja varten laaditut perustamistehtävät, jotka oli ollut tarkoitus jakaa sotilaslääneille, kuulusteltava ei sanonut muistavansa asiaa epäilemättä kuitenkaan, etteikö Tähtinen saattanut muistaa paremmin."

Airon "muistamattomuudesta" huolimatta käy ylläolevasta selvästi ilmi, että ev. Tähtinen oli esittänyt lkp-valmisteluja varten laaditut perustamistehtävät Airolle (luonnollisesti hänen oli ne esimiehelleen esitettäväkin!) ja saanut niihin hyväksynnän. Jos niin ei olisi tapahtunut, olisi Airo, joka tammikuun 9 pnä 1945 oli valmis vastaamaan Liittoutuneiden Valvontakomissiolle, ettei mitään lkp-valmisteluja ollut tekeillä, varmasti muistanut, ettei mitään sellaista ollut hyväksynyt.

Tosiasia on, että ns. perustamistehtävät, jotka liittyvät lkp-valmisteluihin, jaettiin sotilaslääänien esikuntapäälliköille joulukuun 20 pnä 1944. Valvontakomission kielto oli annettu jo lokakuussa. Nyt jälkeenpäin

Airo on tarmokkaasti selittänyt, ettei hän tiennyt mitään sellaisen kiellon olemassaolosta. Oikeudessa todistajana esiintynyt kenraali Oesch, joka Pääesikunnan päällikön ominaisuudessa oli sanotun kiellon vastaanottanut, on kuulusteluissa kertonut, että hän oli välittänyt lkp-kiellon edelleen ev. Tähtiselle. Tähtinen puolestaan kertoo, että hän oli pitänyt luonnollisena, että kenraali Oesch luovuttaessaan tehtävänsä seuraajalleen kenraali Airolle oli lkp-kiellosta kertonut.

Rahoitus

Asekätkennän rahoitus muodostaa oman mielenkiintoisen lukunsa. Kapteeni Remes, eräs tukilinjan järjestäjistä, oli lehtori Ala-Kuljulle (IKL:n ent. pääsihteeri) sanonut, että "rahaa pitäisi saada hankituksi paikan päältä, mutta ellei se onnistuisi, toimitettaisiin rahaa Helsingistä, Kansallis-Osake-Pankin kautta". Lääketieteen lisensiaatti Kaarakka kertoo valinneensa apulaisikseen organisation raha-asioita hoitamaan pankinjohtajat Voitto Kunnaksen ja Antti Soinin, jotka molemmat toimivat KOP:n konttorissa. Kaarakka perustelee toimenpidettään seuraavasti (pöytäkirjan sanamuoto):

"Kuulusteltava oli ensi kädessä kääntynyt yllämainittujen henkilöiden puoleen sen vuoksi, koska Remes oli puhuttelussaan maininnut, että Helsingissä on Kansallis-Osake-Pankin hallussa varoja, jotka voidaan käyttää tukilinjatoiminnan tarpeisiin, jos se osoittautuisi tarpeelliseksi. Mainittujen varojen lähettäminen olisi tapahtunut siten, että KOP:n pääkonttorin kautta olisi tullut Seinäjoelle maksumääräys jollekin sopivaksi katsotulle summalle, ja siksi olisi ollut hyvä, että KOP:n Seinäjoen konttorissa olisi ollut joku henkilö, joka olisi hoitanut asian siellä. Kuulusteltava oli myös selostanut edellämainituille pankinjohtajille, että KOP:n hallussa oli varoja tukilinjatoimintaa varten ja että heidän tulisi Seinäjoella huolehtia maksumääräysten vastaanottamisesta sikäli kuin sellaisia tulee."

Maisteri Tiesmaa puolestaan kertoo, että Helsingissä olevassa KOP:n konttorissa hoiti tukilinjan raha-asioita virkailija Lauri Koivisto, ja jatkaa "ko. asioita on saatettu hoitaa muissakin KOP:n konttoreissa, mutta kuulusteltavan tiedossa ei ole muita".

Tarkkaavainen lukija kiinnittää huomiota siihen, että Kansallis-Osake-Pankin nimi esiintyy varsin usein tukilinjan rahoituksen yhteydessä.

Haahden kuulustelupöytäkirjoissa liikkuu ihmeellinen 300.000 markan suuruinen summa. Haahti "ei muista", oliko hän sen saanut asunnossaan Helsingissä Kivelältä vai Mikkelissä Remekseltä. Hän ei myöskään sano tietävänsä, mistä summa oli kotoisin. Näitä rahoja ei kuitenkaan ole käytetty tukilinjaorganisation hyväksi, vaan jaettu johtoportaan miehille ja 2. ye-upseereille käyttövaroiksi.

Numerot puhuvat

Kun asekätköjuttu saatiin oikeusasteelle, saattoi jutussa toimiva syyttäjä esittää varsin vaikuttavia lukuja.

Noin 1.250 kätköstä oli löydetty kaikkiaan:

kranaatinheittimiä	11	kpl
panssaritorjuntakivääreitä	42	„
konekivääreitä	146	„
pikakivääreitä	521	„
kivääreitä	21 215	„
konepistooleja	2 997	„
pistooleja	179	„
valopistooleja	141	„
panssarikauhuja	44	„
panssarinyrkkejä	480	„
kranaatinheittimen ammuksia	9 162	„
panssaritorjuntakiväärin panoksia	315	„
kivääirin panoksia	4 714 679	„
konepistoolin panoksia	4 404 416	„
pistoolin panoksia	115 297	„
valopistoolin panoksia	8 771	„
panssarikauhun ammuksia	508	„
kasapanoksia	25	„
käsikranaatteja	16 128	„
miinoja	6 814	„
räjähdysaineita	22 446	kg
sekalaisia pioneerivälineitä	927	kpl
kenttäpuhelimia	775	„
kenttäkeskuksia	80	„
yleisradiovastaanottimia	27	„

kenttäradioasemia	181	„
lyhytaaltopuhelimia	92	„
taskulamppuja	789	„
johtimia	1 611,5	km
akkuja	20	kpl
anodeja	382	„
sähköpareja	3 053	„
suksia	828	par
ahkioita	69	kpl
telttoja	143	„
telttakaminoita	95	„
kiikareja	43	„
kompasseja	415	„
laskuvarjoja	93	„
varusesineitä	9 954	„
elintarpeita	18 861	kg
bensiiniä	184 293	l
petroolia	27 861	„
moottoriöljyä	10 191	„

Syyttäjä jatkaa syytekirjelmässään mainiten, että "todellisuudessa kätketyt tarvikemäärät ovat huomattavasti edellämainittuja suuremmat, koska kaikkia kätköjä ei vieläkään ole saatu selville eikä tarkoin todetuksi tuhottujen sekä kätköistä anastettujen tai muuten hävinneiden tarvikkeiden määrää." — Nämä lähes miljoona kiväärinpanosta ja yli neljä miljoonaa konepistoolin panosta lienevät sitä "kivekkäiden sissiromantiikkaa", joksi Uusi Suomi juttua nimitti.

Asiantuntijain arvion mukaan tällä asemäärällä voidaan varustaa 2 divisioonaa. Mutta organisation tarkoituksena ei ollutkaan pysähtyä tähän: salaisen liikekannallepanon mukaan oli kätketyillä aseilla varustettujen sissijoukkojen määrä valloittaa asevarikot ja siten hankkia lisää aseita käyttöönsä. Organisatiolla oli siten tosiasiassa järjestelyjensä ansiosta hallussaan koko maan aseistus — ja toivossa "raskas sotapanos" lännestä käsin.

Lain puheenvuoro

„Laki aseellisen toiminnan luvattomasta valmistelusta"

Hallituksen 9 pnä elokuuta 1946 eduskunnalle jättämässä ehdotuksessa "laiksi aseellisen toiminnan luvattoman valmistelun rankaisemisesta" edellytettiin jo perusteluissa, että syytteeseen panematta voitaisiin jättää henkilö, joka on syyllistynyt kokonaisuuteen katsoen vain vähäiseen rikokseen.

Sama rikollisia avustava linja, joka tässä ilmeni syytteen rajoittamisena, oli luonteenomaista koko lakiesitykselle. Niinpä siinä edellytettiin kahdeksan vuoden kuritushuonerangaistusta korkeimmaksi tuomioksi rikoksessa, jonka maan- ja valtiopetoksellisuus ylittää kaikkien meillä käytyjen poliittisten oikeudenkäyntien syytteet. Enin osa asekätköjutun johtoportaan miehistä oli upseereita. Jos heidät olisi tuomittu sotaväen rikoslain mukaan, olisi se johtohenkilöille merkinnyt kymmenien vuosien tai elinkautistuomioita. Siviililinjallakin olisi huomattavasti ylitetty asekätkölain edellyttämät tuomiot.

Hallituksen lakiesitys, joka tosiasiassa sisälsi mitä laajimman armahduksen, ei kuitenkaan ollut oikeistolle kylliksi. Lain valiokuntakäsittelyssä tekivät sekä perustuslaki- että lakivaliokunta, joissa oikeistolaiset ovat enemmistönä, siihen sellaisia muutoksia, että ne toteutettuina olisivat merkinneet edesvastuuvapauden ulottamista lähes kaikkiin osallisiin.

Rangaistavuuden ulkopuolelle olisivat esim. jääneet kaikki kunnissa toimineet, siis varsinaiset kätkijät, niinikään olisivat ne, jotka toimivat käskynalaisuussuhteessa katsottu toimineiksi "käskystä", jonka perusteella heidät olisi pitänyt vapauttaa edesvastuusta. Edesvastuun ulkopuolelle olisivat niinikään jääneet salaisen liikekannallepanon suorittajat ja suunnittelijat, koko tiedustelupuoli ynnä muu asekätkentää t u k e v a toiminta; puolustusvoimille kuuluneen omaisuuden kähveltäjät olisi tuomittu vain tämän lain mukaan, korvausvelvollisuus valtiolle aiheutetuista tappioista olisi ehdotuksen mukaan rajoittunut vain niihin, jotka olisi muuten lain mukaan tuomittu so. upseeristoon, jonka taloudellinen kantokyky on heikko, kun sensijaan pankinjohtajista rikas t u k i l i n j a olisi jäänyt korvausvelvollisuuden ulkopuolelle (viimemainittu korjausehdotus on muuten yleisen lain vastainen, se kun edellyttää rikollisten yhteisvastuullisuutta).

Perustuslakivaliokunnan oikeistolaisen enemmistön ehdotuksen mukaisesti olisi asekätkölakia "humanisoitu" niin, että rangaistavuuden piiriin loppujen lopuksi olisi jäänyt vain niukka kourallinen.

Tiukan taistelun jälkeen lakiehdotus kuitenkin hyväksyttiin suunnilleen hallituksen esittämässä muodossa, mutta todennäköisesti vain siksi, että hallitus oli tehnyt asiasta luottamuskysymyksen.

Ensimmäinen asekätkö ja siviililain tuomio

Helmikuun 11 pnä 1945 löydettiin Kiuruveden Rapakkojoella paikkakunnan suojeluskunnan poikaosaston päällikön vääpeli Frans Kauhasen ladosta asekätkö, jossa mm. oli 4 kpl Suomi-konepistooleja, joukko erilaisia aseita sekä ammuksia ja panoksia n. viitisensataa ynnä armeijalle kuuluvaa sotilasvaatetusta n. 40:lle hengelle. Kätkön omistaja oli ensin antanut sellaisen selityksen, että aseet oli yöllä hänen tietämättään tuotu latoon. Muutettuaan kertomustaan vielä kerran hän lopulta esitti oikeudessa kertomuksen, jonka mukaan asetarvikkeita sisältäneet säkit olivat joutuneet hänen latoonsa siten, että hän sotilaspiirin varastonhoitajan pyynnöstä varikon tavaroita asemalle ajaessaan oli humalapäissään "unohtanut" osan tavaroista rekeensä. Vasta seuraavana aamuna heräätessään hän oli havainnut tuoneensa itselleen kuulumatonta tavaraa kotiinsa ja katsonut, ettei niitä enää voinut palauttaa takaisinkaan ja niinollen kätkenyt ne latoonsa. Kiuruveden kihlakunnanoikeus — paikkakunta on kirkkoherra Simojoen ajoista lähtien ollut lapualaishenkisten vaikutusaluetta — antoi vääpeli Kauhaselle 8 kk ehdollisen vankeustuomion. Kun asiasta kuitenkin valitettiin Itä-Suomen hovioikeuteen, nosti se tuomion vuoden ehdottomaksi kuritushuonerangaistukseksi.

Vasta myöhemmin ilmeni, että kiuruveteläiseen latoon "unohtuneet" asetarvikkeet olivat osa puolustusvoimain järjestämistä materiaalikätköistä.

Kiuruveteläinen asekätkijä, joka tuomittiin vain puolustuslaitokselle kuuluvan tavaran luvattomasta hallussapidosta, niinkuin termi kuuluu, ja joka asekätkennän puitteissa oli niitä pienimpiä syntisiä, sai siviililain perusteella kokonaisen vuoden ehdottoman kuritushuonetuomion. — Asekätkentälaki on tähän verrattuna lempeä armahduslaki.

Ulkomaisia lausuntoja asekätkennästä

Ensimmäiset ulkomaiset kommentaarit Suomessa paljastetun salahankkeen johdosta tehtiin luonnollisesti Ruotsissa. Koko ruotsalainen lehdistö löi enemmän tai vähemmän hurskastellen kämmenensä hämmästyksestä yhteen. Tunnettu vapaamielinen lehti Göteborgs Handels- och Sjöfartstidningen kirjoitti 5. 7. -45:

"Yksityiseen laskuun hoidettu politiikka ei ole Suomessa tuntematonta. Se on viimeisimmässä ilmenemismuodossaan (asekätkentä) yhtä vastuutonta kuin aikaisemminkin. Ainoa, joka tässä tapauksessa on jollain lailla rakentavaa on se, että asia tuli ilmi, ennenkuin mitään suurempia onnettomuuksia sattui. On epäiltävää, halusiko venäläinen ulkopolitiikan johto varmistusta vanhalle väitteelleen suomalaisten epäluotettavuudesta. Mutta jos on haluttu tekosyytä tiukemman asenteen puolustamiseksi ja kovempia rauhanehtoja, niin ne ovat nyt käsillä. Sen ovat armeijan hourupäät onnistuneet hämärillä puuhillaan aikaansaamaan."

Dagens Nyheter, tunnettu ruotsalainen uutislehti, kirjoittaa 17. 7.-45 kenraali Airosta: "Hän on alusta alkaen ollut saksalaisen orientoinnin ja valloituspolitiikan innokas kannattaja... Airoa lähellä olevissa piireissä on suhtauduttu arvostelevasti Marsalkkaan ja puhuttu hänestä entisenä venäläisenä upseerina ja seniilinä ukkona."

GöteborgsPosten toteaa Airon osuuden puheenollen (15. 7. -45): "Ei ole mitenkään ihmeellistä, että Airo on esittänyt tätä osaa. Hän on viime vuosina ollut mahtava sotilaallinen ja poliittinen voimakeskus ja ollut todennäköisesti etummaisin saksalaisen orientoinnin edustaja."

Sosialidemokraattinen Morgontidningen toteaa pääkirjoituksessaan 21. 7. -45 asekätköjuttua käsitellessään:

"Nationalistisen aineisten — ennen muuta sotilaspiirien — keskuudessa ei ole voitu sopeutua siihen, että tällä kertaa on lopullisesti luovuttava revanshiajatuksista. Suomen on rakennettava tulevaisuutensa välirauhansopimuksen luomalle perustalle. Mitään vekseleitä tulevaisuudelle ei ole syytä asettaa. Niitä ei voida lunastaa. He luottivat Saksaan sisällissodan aikana ja he ilmeisesti uneksivat tulevasta näyttämönvaihdoksesta, joka voi antaa heille uuden tilaisuuden..."

Ruotsalainen lehdistö esitti samassa yhteydessä arvailuja siitä, miten venäläiset tulevat suhtautumaan Suomeen näiden paljastusten jälkeen. Sangen useat kaavailivat GHT:n tapaan, että Neuvostoliitto tavalla tai toisella koventaisi otettaan. Niin ei kuitenkaan käynyt, vaan

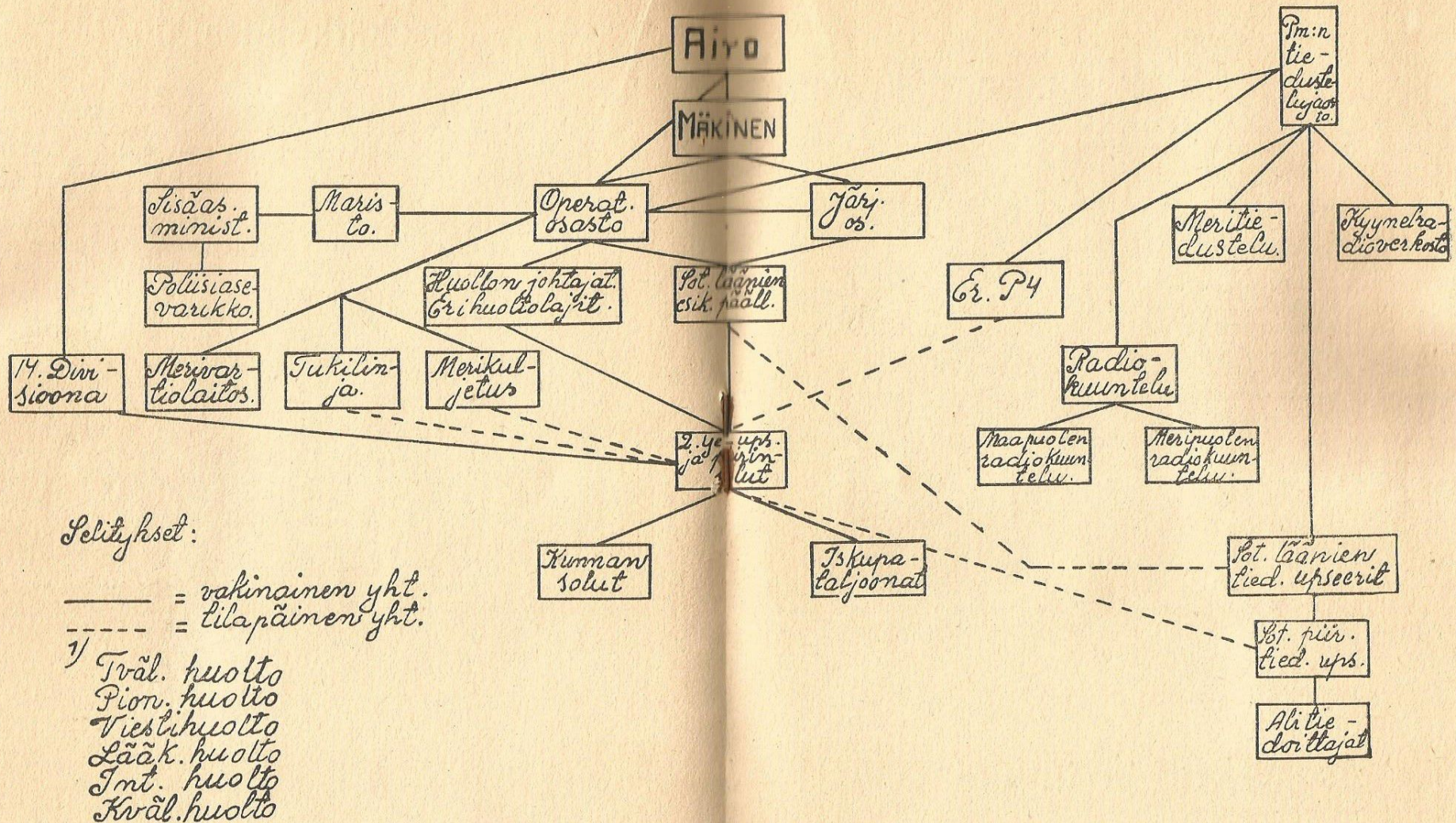

Selitykset:

——— = vakinainen yht.
- - - - = tilapäinen yht.

1) Tväl. huolto
Pion. huolto
Viestihuolto
Lääk. huolto
Int. huolto
Kväl. huolto

Asekätköorganisation kaavakuva

"Moskova antoi", kuten Morgontidningen ennusti, "suomalaisille tilaisuuden itse suorittaa puhdistuksensa".

Neuvostolaisista kommentaareista mainittakoon Moskovan radioselostajan vuoden 1946 alussa tekemä ytimekäs toteamus:

"Asejuttu merkitsee rikosta sitä välirauhansopimusta vastaan, jonka Suomi vuoden 1944 loppupuolella allekirjoitti Neuvostoliiton ja Englannin kanssa. Se uhkaa myös vakavasti kansainvälistä rauhaa."

Leningradskaja Pravdan kirjeenvaihtaja Mihailov kirjoitti 5. 4. -47 asekätkentäjutun käsittelyn alkaessa hieman ivallisesti näin:

"Tyypillistä on, etteivät Suomen viranomaiset, vaan liittoutuneiden valvontakomitean edustajat pääsivät ensimmäisinä tuon salaliiton jäljille."

Viimeistä väittämää tukee ruotsalaisen Expressenin lausunto 18. 8. -45: "Asekätköasia oli tunnettu jo ennen Leinon paljastuksia, mutta sitä oli tuloksetonta selvittää vanhan Valpon avulla." Lehti toteaa samassa yhteydessä, että vanhan Valpon itsensä keskuudessa oli asekätkijöitä. Kenraali Airo mainitsee myös puolustuskirjasessaan, että sisäministeriön poliisipäällikkö Koskimies on sekaantunut juttuun ja Haahden kuulustelupöytäkirjoista ilmenee, että eräs organisation uskotuista oli kertonut asekätkennästä hallitussihteeri Saarniolle, joka myöhemmin nimitettiin Valpon päälliköksi. Herra Saarnio oli kuitenkin omantunnontuskissaan luokseen saapuneelle kertojalle vakuuttanut, että "se mitä hallitussihteeri Saarnio on saanut tietää, ei liikuta Valpon päällikkö Saarniota".

Tosiasia on, että vasta Valvontakomission kirjeellisesti vaatiessa toimenpiteitä toukokuussa 1945 Suomenkin viranomaiset heräsivät — tai herätettiin. Samoihin aikoihin alulla ollut Valpon puhdistus mahdollisti jutun tutkimisen edes siinä mitassa kuin on tapahtunut.

Asekätkennän tutkinta

Alussa mainitsimme, että Päämajan salahankkeeseen on osallistunut kaikkiaan n. 6.000 henkilöä. Juttua onkin nimitetty Pohjoismaiden suurimmaksi rikosjutuksi. Tutkintavaiheessa osoittautui ennen pitkää, ettei

Valpo yksinään pystynyt tätä valtavaa juttua tutkimaan, vaan sitä varten oli perustettava erityinen elin, joka aloitti toimintansa syksyllä 1945 Sisäasiainministeriön Tutkintaelin-nimisenä. Sitä ennen oli tutkinnassa ollut kaksi vaihetta: 1. Puolustusvoimat yhdessä entisen Valpon kanssa, josta mainittakoon Airon puhuttelu asekätkentään syyllistyneille upseereille 23. 5. -45. 2. Valpon tutkimukset, joissa vielä oli osiltaan mukana "entisen" Valpon miehiä.

Salaliittolaiset olivat kuitenkin ja varsinkin johtoportaassa ennättäneet sotkemaan jälkensä ja sopimaan puhumisistaan siinä määrässä, että jo entisestäänkin vaikean jutun tutkiminen yhä vaikeutui. Useita tärkeillä paikoilla toimineita salaliittolaisia oli onnistunut pakenemaan maasta, ja asiaa valaisevia kirjelmiä oli ennätetty hävittää — eivätkä johtoportaan miehet suostuneet puhumaan.

Juttu oli "aukaistava" alhaalta käsin. Monenlaiset juonittelut vielä tutkintavaiheessa viivästyttivät lisäksi sen selvittämistä. Oikeisto, joka huomatessaan, ettei sen hengestä sentään vielä ollut kysymys, käänsi syksyllä 1945 kelkkansa ja ryhtyi ohjelmallisesti kääntämään jutun kärkeä — tutkijoita vastaan. Samalla linjalla pommitettiin eduskunnassakin — ensimmäinen syytettyjen kohtelua koskeva eduskuntakysely suoritettiin jo syksyllä 1945, toinen vuotta myöhemmin eli 4. 11. -46.

Kansanedustaja Hetemäen ym. välikysymyksestä 4. 11. -46 oli suunniteltu suurturnajaiset, joissa tutkintaviranomaiset ja sisäministeri kerta kaikkiaan hakattaisiin. Aina sosialidemokraateista kokoomukseen asti hyökättiin leveällä rintamalla heitä vastaan. Hyökkäystä varten oli tehty perusteellista työtä.

Kokoomuksen pappi Virtanen oli nimenomaan materiaalia saadakseen käynyt Valpossa puhuttelemassa pidätettynä ollutta kom.kapteeni Hallaa saadakseen todisteita pidätettyjen "epäinhimillisestä kohtelusta". Hän oli kuitenkin saanut palata tyhjin toimin, koska Halla oli vakuuttanut kohtelun olleen erinomaista.

Mutta jotakin nämä "syyttäjät" olivat sentään saaneet kokoon, jotakin sellaista, jolla ainakin oli kuorta, jos ei sisältöä. Niinpä kansanedustaja Annala luki otteita Valpon kuulusteluohjeista, joiden piti kuvaaman, miten nykyinen Valpo on kohdellut pidätettyjä. Hänen todisteellaan oli vain se vika, että ote oli entisen Valpon papereista. Istunnossa esitettiin hyökääjäin taholta jopa väärennettyjäkin papereita. Ministeri Leino, joka kysymyksessä toimi altavastaajana, saattoi kuitenkin loistavasti osoittaa, että hyökkääjäin väitteet olivat vääriä.

Se tosiasia, että hyökkäävä puoli näissä suurturnajaisissa kärsi musertavan tappion, ei kuitenkaan saanut lehdistössä vastakaikua kansande-

mokraattista lehdistöä lukuunottamatta. Muu lehdistö tyytyi yksinkertaisesti toistamaan kuin gramofoni hyökkääjäin väitteet ja sivuutti joko täydellisesti tai osittaisella vaikenemisella sen, että väitteet oli musertavalla todistusainehistolla kumottu.

Toinen julkinen puolustusnäytös ja mielenosoitus tapahtui asekätkölain käsittelyn yhteydessä sekä eduskunnassa että sen perustuslakivaliokunnassa.

Oikeudenkäynti alkaa

Asekätköoikeudenkäynti alkoi 28. 3. -47 kenraali Waldenin komeassa Marmoripalatsissa. Jutun monisyisyyden takia oli Sotaylioikeuteen perustettu useita uusia osastoja. Näiden kesken toimitetussa "osajaossa" sai III osasto kunnian aloittaa oikeuskäsittelyn organisation johtoportaasta.

Syytettyinä johtoportaassa oli kaikkiaan 22 yleisesikunnan upseeria, nimittäin: kenr.luutnantit Airo ja Mäkinen, everstit Nihtilä, Huhtala ja Tähtinen, lääk.ev. Somer, ev.luutnantit Haahti, Hiiskero, Salonius, Kare, Käkönen ja Pietarinen, majurit Virkkunen, Nuotio, Arimo, Lukkari ja Airaksinen, komentajakapteenit Halla ja Juuramo, ratsumestari Salonen, maanvilj. insinööri Kivelä, toimistosihteeri ja kapteeni Remes. Paenneita oli johtoportaassa kaikkiaan viisi, nimittäin ev. Paasonen, ev.luutnantit Hallamaa ja Duncker ja majurit Kairinen ja Havola, joita ei senvuoksi voitu haastaa.

Huhtikuun 26 pnä 1947 III:n osaston virallinen syyttäjä Nikupaavola laajensi syytettyjen piiriä syyttämällä insinöörimajuri Castrenia, kom.-kapt. Leinoa lähinnä asekätkennän johtoportaan toimintaan osallistumisesta.

Sotaylioikeuden III:n osaston tuomariston muodostivat: puheenjohtajana hovioikeuden asessori H e l m i n e n sekä jäseninä oikeusneuvosmies Gyllenbögel, hallitussihteeri Lounasmaa, eversti Lorentz ja ev.luutn. Miettinen.

Heti ensimmäisenä oikeuspäivänä saattoi havaita, että syytetyillä oli epätavallisen vapaat olot: he seurustelivat oikeuden väliajoilla sekä kes-

kenään että ulkopuolisten kanssa, ja niiden syytettyjen, joita ei paraillaan kuultu oikeudessa, sallittiin oleskella yhteisessä huoneessa. Itse oikeudenkäynnin yhteydessä toimitettu "ristikuulustelu" suoritettiin siten, että kahden syytetyn läsnäollessa luettiin toiselle, mitä syytetty I oli syytetty II:sta sanonut ja senjälkeen kysyttiin, mitä sanottavaa syytetty II:lla asiasta oli. Täten tarjoutui syytetyille "oikaisujen" lähtökohta, kun he saivat sanatarkasti kuulla toisten heistä puhuman jne.

Syyttäjä Nikupaavola jättikin tämän kovin epätavallisen oikeusmenettelyn takia 21. 4. -47 oikeudelle kirjelmän, jossa hän vaati järjestystä oikeuskäsittelyyn nähden esittäen, että syytetyt saisivat mahdollisuuden vain omien lausuntojensa korjaamiseen eikä annettaisi toisten syytettyjen ja avustajien vaikuttaa korjauslausuntoihin. Kahta päivää myöhemmin jätettiin Nikupaavolan kirjelmän johdosta kantelu oikeuskanslerille, jossa syytettiin virallista syyttäjää virkarikoksesta.

Pääosa johtoportaan syytetyistä saapui oikeuteen vastaamaan vapaalta jalalta. Syyttäjän vaatimus kaikkien syytettyjen julistamisesta vangituiksi kaikui aluksi kuuroille korville. Vasta kun kom.kapteeni Juuramo jäi erääseen istuntoon saapumatta ja todettiin Ruotsiin paenneeksi, julisti oikeus muut syytetyt vangituiksi. Tästä vangitsemispäätöksestä 9 syytettyä teki sittemmin kantelun Korkeimpaan oikeuteen.

Tästä omalaatuisesta oikeudenkäynnin alkutahdista kirjoittaa Pravdan kirjeenvaihtaja lehdelleen seuraavaan pisteliääseen tapaan:

"Sellaiset ovat suomalaisen sotaoikeuden tavat. Meidän asiamme ei ole niitä muuttaa eikä meidän asiamme ole sekaantua vieraisiin tapoihin, vaikkakaan ei voi olla huomioimatta silmiinpistävää ristiriitaa sen muodon, joka on jo aikoja sitten otettu käytäntöön kaikissa tavallisissa asioissa ja tämän ajan epätavallisen, Suomessa ennennäkemättömän oikeudenkäynnin välillä. Mutta pääasia ei ole muoto. Jo ensimmäisessä istunnossa syyttäjä vaati kaikkien syytettyjen vangitsemista. Puolet heistä on tähän asti ollut vapaalla jalalla. Oikeus neuvotteli tunnin verran ja vastoin tervettä järkeä ja huolimatta siitä, että yksi rikollisista, komentajakapteeni Juuramo, oli epäilyttävällä tavalla jäänyt pois istunnosta, päätti jättää kaiken ennalleen. Vasta kolmantena päivänä, kun saatiin tietää Juuramon saavuttaneen rauhallisen sataman Ruotsin rannoilla, tehtiin päätös vangitsemisesta. Mutta tällöinkin viidestä oikeudenjäsenestä kaksi äänesti vastaan. Liiallisen helläkätinen suhde rikollisiin on se pääasia, jota vastaan protestoi jokaisen rehellisen ihmisen järki ja sydän, olipa hän sitten Neuvostoliiton tai Suomen kansalainen."

Näin Pravdan kirjeenvaihtaja Mihailov — ja hänellä on Japanista ja Nürnbergistä kansainvälisiä kokemuksia siitä, miten rikollisia kohdellaan.

Puolustuksen linja

Puolustuksen linjan perusteet oli jo laskettu niissä monisteissa, joita asekätköjohdon taholta juttuun sekaantuneille jaettiin jo pidätysvaiheessa.

Oikeusvaiheessa tuli esille uusi taktiikka: pyrittiin luomaan sellainen vaikutelma kuin pöytäkirjat olisivat olleet epäluotettavia ja vääristeltyjä.

Aivan ohjelmallisesti korjattiin ja "oikaistiin" erilaisilla perusteilla. "Tutkijaviranomaiset ovat tahallaan vääristelleet pöytäkirjoja", "kuulustelijat ovat käyttäneet asiaintuntemattomina vääriä sotilaallisia sanontoja" — nämä olivat tavallisimmat selitykset runsaaseen korjailuun. Useimmissa tapauksissa pyrittiin samalla "oikaisemaan" lausuntoja edullisempaan muotoon tai pesemään puhtaaksi kanssasyytettyjä, ennenkaikkea Airoa. Sangen usein, toivotun vaikutuksen aikaansaamiseksi, tyydyttiin vain yleensä "oikaisemaan" oikaisemisen vuoksi ilman, että oikaisu olisi sisältänyt mitään oleellista muutosta.

Muutamia esimerkkejä: Eversti Nihtilä selitti korjauksiaan mm. "on sattunut kuulusteluissa lipsahtaa", "en kiinnittänyt huomiota sananmuotoon, koska oikeudenkäyntiin valmistautuminen oli minulle niin tärkeä asia", "sotilaana en ole kovin tarkka kirjallisten esitysten suhteen" — seuraavissa istunnoissa hänkin muutti linjaa väittäen suoraan, että pöytäkirjat ovat vääristeltyjä. Haahden tekemistä runsaista korjauksista mainittakoon, että hän korjasi sanonnat "suostuttaa" sanonnoiksi "käskystä", vaikka syyttäjä ihmetteli, kuinka Haahti on voinut ylempiäänkin "käskeä". Käkösen pöytäkirjoista tavattiin seuraavia ristiriitaisuuksia: "Vuonna 1944 pelättiin venäläisten miehitystä" — "ei pelätty miehitystä" ja "en tiennyt asekätkennästä ennenkuin vuonna 1945" — "annoin asekätkentää koskevia tietoja Hallamaalle ja Paasoselle". Menipä Käkönen niinkin pitkälle, että korjaili omia kirjelmiään! Airo sensijaan noudatti jo kuulusteluissa omaksumaansa linjaa: hän ei tiennyt mitään. Hän "ei muistanut" esimerkiksi kenraali Gustafssonin kanssa käymiään neuvotteluja elintarvikkeiden kätkennästä, ei tietänyt Oeschin syksyllä 1944 LVK:lta saamasta lkp-kiellosta, eikä kenraalien Mäkisen ja Karhun tammikuun 6 pnä 1945 Tornissa saamasta samansisältöisestä määräyksestä jne.

Huvittavana seikkana mainittakoon, että Airo mm. katsoi, ettei LVK:lle oltu valehdeltu, kun sanottiin, ettei mitään kirjallisia määräyksiä lkp:stä ollut annettu, koska kaikki määräykset oli annettu suullisesti. Hänen mielestään "ei ollut syytä vastata tyydyttävästi kaikkiin LVK:n 'typeriin kysymyksiin'" jne.

Jutun alkuvaiheissa oli "oikaiseminen" niin yleistä, että ev.luutn. Hiiskeron hyväksyttyä pöytäkirjansa Vapaa Sana otsikoi: "Hiiskero yllätti: pöytäkirjat oikeita".

Kun Tutkintaelimessä kuulusteluja suorittaneita on epäilemättä useita kymmeniä ja kuulustelutodistajia samanverran ja kun heistä suurin osa on ns. "entisiä kasvoja" — vanhoja rikostutkijoita, poliisimiehiä tai nimismiehiä ym. — lankeaa syytettyjen väite "vääristellyistä" pöytäkirjoista omaan mahdottomuuteensa varsinkin, kun ottaa huomioon selvän ohjelmallisuuden heidän korjauksissaan. Lopuksi, kun lehdistö oli jo lyönyt rumpua tutkijoita vastaan otsikoimalla selostuksensa "Pöytäkirjat vääristeltyjä" ym., tuotiin oikeuteen todistajiksi Tutkintaelimen kuulustelijoita, jotka todistivat pöytäkirjojen oikeellisuuden.

Sitä ennen propagandarummutus oikeistolaisessa ja sosialidemokraattisessakin lehdistössä oli jo tehnyt vaikutuksensa.

Mainittakoon, että erilaisten kertomusten yhteensulauttamisessa käytiin lopulta niin avomielisiksi, että puolustusasianajajat raitiovaunussa keskustelivat keskenään: "Annetaan Pietarisen peruuttaa se".

Johtoportaan osalta on juttua käyty lähes vuoden ajan. Syytettyjen käytettävänä on ollut maan kallein ja taitavin asianajajatoimisto. Itse Lagus, sotasyyllis-Ramsayn ja Kalkki-Petterin asianajaja, on toiminut Airon avustajana ja tunnetut fasistijuttujen avustajat tuomarit Brax, Borenius ja Karvonen toisten syytettyjen asianajajina. Asianajajien palkkiot tänä aikana ovat nousseet satoihintuhansiin. Mistä köyhät upseerit ovat tällaiset palkkiot suorittaneet, jää ihmeteltäväksi.

Väittämä 1

Korkein sotilasjohto on viaton

Eräs asekätköjuttuun sekaantuneiden Päämajan portaan miesten yleinen puolustusväittämä on ollut: vastuussa ei ole korkein sotilasjohto, kenraali Airo ei ole tiennyt salahankkeesta mitään. Tässä 22:n miehen piirissä on uskollisesti toistettu tätä väittämää, ei kuitenkaan niin, etteikö juuri kenraali Airon johtava osuus olisi tullut esille joko sivuteitä tai suoraan ja etteikö olisi viittauksia, joiden perusteella saatetaan syyllä arvella, että jäljet johtavat häntäkin korkeampiin henkilöihin. Kenraalien Raappanan, Oeschin ja Lundqvistin kuulustelupöytäkirjoista voidaan

lukea suoraan ja vielä useammin rivien välistä kenraali Airon nimi. Ensimmäinen asekätkentäteko, kahden pataljoonan aseistuksen irroittaminen 14 divisioonalta, sodan vielä ollessa käynnissä, kätkentää varten on todistettavasti tapahtunut kenraali Airon määräyksestä — asiaa ei muuta se, että määräys on myöhemmin "peruutettu", enempää kuin syyllisistä ketään voi vapauttaa se, että he ovat "korjailleet", "oikaisseet" ja "selittäneet" kuulusteluissa lausumiaan.

Ev.luutn. Haahti, joka toimi organisation toimeenpanevana sieluna, on toisten syytetyjen pöytäkirjojen mukaan itselleen apulaisia värvätessään aina vakuuttanut, että hankkeen takana on "korkein sotilasjohto", joka välirauhansopimuksen takia ei saanut näkyä. Jos palo sattuisi, ottaisi Haahti yksinään vastuun harteilleen ja "korkein sotilasjohto" pelastuisi näyttämään edelleen hurskasta naamaansa venäläisille ja Suomen kansalle. Mikä sitten tapahtuikin: asekätkentäoikeudenkäynnin alkaessa ev.luutn. Haahti otti ylleen sankarin manttelin ja vakuutti juhlallisesti, että koko vastuu on yksin hänen, hän on keksinyt aatteen ja käskyvaltaansa käyttäen pakottanut toiset tottelemaan.

Katsokaamme, miten tällanen viattomuusväite näyttää sopeutuvan tosiasioihin ja loogillisen ajatuksen puitteisiin.

1. Ev.luutn. Haahden toimesta määrättiin komento-osaston kautta 34 upseeria — yksi kuhunkin sotilaspiiriin — ainoana tarkoituksenaan järjestää ase- ja muun materiaalin kätkentää piireissään;
2. asekätkentään tai sitä tukevaan toimintaan osallistuivat tai olivat siitä tietoisia miltei kaikkien yleisesikunnan osastojen päälliköt ja muukin puolustusvoimain johtohenkilöstö;
3. aseita kätkettiin määrät, jotka edellyttävät kahta kokonaista divisioonaa;
4. asekätkentäorganisation asioilla liikkui yli 6.000 henkilöä;
5. kokonainen moottorilaivue kätkettiin ylikuljetuksia varten;
6. Saimaalta katosi Leena-niminen proomu huomattavine räjähdysainelasteineen "maan alle";
7. viisi radiokeskusta pimitettiin puolustusvoimain varastoista.

Nyt yritetään väittää, että Päämajoitusmestari Airo ei ennen joulukuun 6—7 päivää 1944 ollut kuullut mitään näistä puuhista, vaikka koko hänen ympäristönsä on täytynyt kiehua asekätkötoiminnan takia.

Vielä ihmeellisempää on, ettei Yleisesikunnan päällikkö Airo joulukuun 6—7 päivän 1944 jälkeen itse Mikkelissä olleena olisi edes havainnut jotain olevan tekeillä ja ottanut siitä selvää.

Väittämä 2

„Käskystä"

Toinen ev.luutn. Haahden — ja muidenkin alemman portaan syytettyjen — väittämä on, että organisatiossa työskennelleet — siis yli 6.000 henkilöä — olisivat vain totelleet Haahtea käskynalaisuussuhteessa.

Tämän mukaan olisi Haahti "käskenyt" jopa ylempiäänkin — ev. Nihtilä — ja toisen yleisesikunnan osaston päälliköitä ja henkilöstöä — ev. Paasonen, ev.luutn. Hallamaa ja Käkönen. Sen lisäksi olisi hänen "käskyvaltansa" ulottunut kaikkiin niihin siviilikansalaisiin, jotka kautta maan kätkivät aseita tai loivat tukilinjaverkostoa; ev.luutn. Haahden sotilaallinen "käskyvalta" olisi siis saanut kirkkoherrat, opettajat, liikemiehet, pankinjohtajat ja maanviljelijät liikkeelle.

Väittämä 3

Lkp-valmistelut

Syytetyt väittävät sekaisin ja vuoronperään, ettei Puolustusvoimissa tapahtunut mitään lkp-valmisteluja, toisaalta taas, että lkp-valmisteluja oli tammikuun 12 päivään saakka, jolloin lkp-valmisteluja koskeva seisautuskäsky muka annettiin — sekin niin, että se suusanallisesti toista tietä peruutettiin. Airo lisää rohkeasti, ettei Valvontakomissio ole voinut antaa lkp-kieltoa, joka "jo sinänsä ja vielä suullisesti esitettynä on kaikkien mahdollisuuksien ulkopuolella".

LKP-valmisteluihin liittyvät tosiasiat ovat seuraavat: Airon inspiroimana laati ev.luutn. Haahti jo e n n e n välirauhansopimusta luonnoksen sissisodan käymistä varten. (Tämä suunnitelma on Haahden ilmoituksen mukaan hävitetty). Kotiuttamisen yhteydessä syksyllä 1944 on todettu annetun useita lkp-käskyjä ja Päämajan järjestelyosastolla laadittiin joulukuun alussa 1944 uudet ns. perustamistaulukot, (jotka liittyvät lkp-valmisteluhin), nämä taulukot esitettiin Airolle ja hänen suostumuksellaan jaettiin sotilasläänien esikuntapäälliköille toimenpiteitä varten joulukuun 20 pnä 1944, vaikka LVK jo lokakuussa 1944 oli kieltänyt liikekannallepanovalmistelut.

AIRON VASTAVÄITTEET

näille tosiasioille kuuluvat seuraavasti: En ole tiennyt mitään asekätkennästä, en ole koskaan kuullut, että lkp-valmistelut olisivat olleet kielletyt, liikekannallepanosuunnitelma ei ollut liikekannallepanosuunnitelma — vaan ajatus.

Näin kenr.luutn. Airo on tuonut sotasyyllisoikeudenkäynnistämme tunnetun sofistiikan myös asekätkentäoikeuteen. Tämä "ajatus" oli tosin pantu paperille, paperi jaettu toimintaohjeeksi ja ohjetta noudatettu. --

Julkinen sana

Jo välikysymyskeskustelun ja asekätkölakiesityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä oli nähtävissä kansandemokraattisesta lehdistöstä oikealle olevan lehdistön yksimielisesti salaliittolaisia suosiva sävytys. Oikeuskäsittelyn alkaessa tämä sävytys painottui entistä voimakkaammin. Kuulustelupöytäkirjoissa esiintyville tosiasioille ei kallistettu sanottavasti korvia, kun sensijaan jokainen syytettyjen puheenvuoro talletettiin tarkasti lukijoille tarjottavaksi ja tähdennettiin huutavin otsikoin tutkijaviranomaisten "mielivaltaisuutta" pöytäkirjojen laadinnassa. STT:n (josta maaseutulehdistö on kokonaan riippuvainen) selostajaksi valittiin upseeri ja taattu kokoomuksen mies — ja jälki oli senmukaista.

Eräs esimerkki STT:n suoranaisesta väärennyksestä: III:lla osastolla 22. 9. -47 kuultavana ollut luutnantti R ä n t i l ä kertoi, että lkp-töitä

tehtiin vielä 12. 1. -45 annetun kiellon jälkeenkin. STT:n uutisessa kerrotaan, että Räntilä olisi myöntänyt Huhtalan väitteen oikeaksi, so. l u l l e e n s a, että jotkin hänen laatimansa taulukot olisivat olleet lkp-töitä. Luutnantti Räntilä oli Huhtalan sanotusta väitteestä huolimatta p y s y n y t k e r t o m u k s e s s a a n. — Samassa selostuksessa annetaan sellainen sävytys kuin luutn. Räntilä olisi myöntänyt syytettyjen hänen kuulustelupöytäkirjaansa vastaan tekemät huomautukset kautta linjan oikeiksi. Sensijaan jätetään mainitsematta, että sanottu luutnantti kaikissa oleellisissa ja vaikuttavissa kohdissa on pysynyt kertomuksessaan. — Samantapaisia esimerkkejä STT:n uutispalvelusta on useita.

Mainittakoon vielä Suomen Kuvalehden aukeama, jolla esitettiin syytettyjä oikeuden väliajoilla hauskasti rupattelemassa otsikon "A s e e n k ä t k e n t ä j u t t u" alla. — oikeistolainen ja sosialidemokraattinen lehdistö, joka aikaisemmassa vaiheessa oli jopa vaatinut syytettyjä saatettaviksi "mitä ankarimpiin rangaistuksiin", teki nyt kaikkensa luodakseen sankarigloorian syytettyjen ylle ja solvatakseen tutkijoita.

Oikeusjuttuja ja tapauksia asekätkennän kantapäillä

Asekätkentäjutun vaiheilla virisi jo ennen oikeuskäsittelyä Airon eräitä Valpon etsiviä vastaan nostama kunnianloukkausjuttu. Airon tultua tutkintavankilaan oli häneltä nimittäin vankilasääntöjen mukaan otettu pois kaikki sellainen, millä hän saattoi itseään vahingoittaa, mm. kunniamerkit, joissa on neulat. Airo katsoi, että tällä toimenpiteellä oli häpäisty hänen sotilaallista kunniaansa ja nosti oikeusjutun ko. virkailijoita vastaan — ja voitti.

Oikeuskäsittelyn aikana nosti Airo kunnianloukkausjutun V a p a a t a S a n a a vastaan — ja voitti, Kansallis-Osake-Pankki niinikään nosti syytteen Vapaata Sanaa vastaan kahteenkin otteeseen — jutut ovat tätä kirjoittaessa yhä vireillä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen määräämänä on pantu vireille syyte tohtori B r u s i i n i a ja tuomari K a r h u s t a vastaan sillä perusteella, että heidän määräyksestään olisi pidätettyjen vapauksia laittomasti rajoitettu, vaikka heidän toimenpiteensä ovat nojautuneet poliisivankiloista annettuun ohjesääntöön.

Erikoislaatuinen on myös eduskunnan oikeusasiamiehen määräys syytteen nostamisesta tutkijana toiminutta tuomari Hölttää vastaan kenr. Karhun "laittomasta pidättämisestä", erikoinen siksi, että kenr. Karhun asia on vielä oikeudessa käsittelemättä ja vasta hänen tuomitsemisensa tai vapauttamisensa jälkeen voidaan ryhtyä tutkimaan, onko pidättämiseen ollut aihetta.

Vapauttamiset

Kaikki sotaylioikeuden ylimääräiset osastot, jotka ovat asekätköasiaa käsitelleet, ovat olleet tavattoman helläkätisiä mikäli on ollut kysymyksessä syytettyjen vapaalle jalalle laskeminen. Suorastaan arveluttavaa on se, että johtoportaan miehistä, joita sentään jo tuomioina odottavat — tai pitäisi odottaa — huomattavat rangaistukset, on suuri osa vapaalla jalalla. Heistä mainittakoon kenraalit Mäkinen, Karhu ja Raappana sekä eversti Tähtinen ja maj. Airaksinen sekä kapt. Remes. Yhtä suopea oli eduskuntakin asekätkijöitä kohtaan katsoessaan, että kokoomuksen kansanedustaja Kivelän vangitsemiseen ei ole aihetta, vaikka Kivelä 2. yeupseerin ominaisuudessa Jyväskylän ja Tampereen piireissä on suorittanut huomattavan päivätyön asekätkennän hyväksi.

QUO VADIS?

Roomalaisittain — quo vadis? — minne menet?

Asekätköjuttu näyttää kehittyvän takaperoisesti. Suurista rikollisista on yritetty tehdä ja tehtykin kansallissankareita. Useat huomattavat asekätkijät poseeraavat lehdistövalokuvissa julkisen elämän henkilöinä liikelaitosten ja yhdistysten edustajina, kaksi asekätkijää istuu eduskunnassa säätämässä lakeja muille noudatettaviksi. Asekätkijäin 50 ja 60-vuotispäivinä heidän kasvonsa ja henkilötietonsa onnitteluineen saavat paikan vuosia täyttävien kunniallisten kansalaisten rinnalla. Pienemmille rikollisille yhtynyt oikeisto aukaisi tien kunnallisen elämän hallintopaikoille viime kunnallisvaaleissa. Satoja asekätkijöitä todettiin olleen ehdolla yhtyneen tai erillisen oikeiston listoilla kunnanvaltuustoihin, heistä sangen moni pääsi kuntansa hallintoelimeen. SKDL-läisten kansanedustajien eduskuntakysely näitten rikollisten ehdollepanosta jäi eduskunnan sosialidemokraattisen puhemiehen taskuun: hän kieltäytyi välittämästä sitä edelleen.

Miten tämä on ollut mahdollista?

Suomen kansaa on sanottu rauhaarakastavaksi, mutta siitä huolimatta sen historia on ollut täynnä sotia. Vuosina 1917—18 ajettiin maamme porvariston härkäpäisyydellä sisällissotaan. Oikeisto ei halunnut jakaa hallitsemisvaltaa varsinaisten kansan edustajien kanssa, vaan ryhtyi luomaan suojeluskuntajärjestöä, poliittista luokka-armeijaa sotavoimiksi kansaa vastaan tunnetulla seurauksella. Voitettuaan se 20-luvulla suunnitteli niin mieletöntä taka-askelta kuin maan tekemistä kuningaskunnaksi. 30-luvulla sen poliittinen viisaus suojeli kansanvallan vastaista IKL-järjestöä ja tuhosi kansan joukkojärjestöt. Viimeisen maailmansodan aikana se liittoutui fasistisen hyökkääjävallan kanssa niin, että koko kansa nyt elämässään saa tuntea tämän harha-askeleen seuraukset. Asekätköseikkailu oli vain luonnollinen jatko oikeiston harhalaskelmapolitiikalle, jolle pääasiana on hinnalla millä hyvänsä estää kansan mielipiteiden normaalinen, kansanvaltainen vaikuttaminen ja ohjata kehitys oikeistoa miellyttäville urille. Sekä itse asekätköjuttu että sen yhteydessä esitetyt sivukohtaukset tähtäävät maanpetoksellisten ainesten, kansanvallan vastustajien täydellisen määräysvallan palauttamiseen, jotta sen turvin voitaisiin maa jälleen johtaa sotaan kansainvälisen tilaisuuden tullen. Asekätköjuttu osoittaa, että oikeisto ei ole vain ideologisesti valmis uuteen sotaan, vaan että se myös tosiasiallisesti käytännössä valmistelee sotaa.

Onnistuuko se, riippuu kansan valppaudesta. Jos nykyinen kehitys jatkuu, jos sotaseikkailijoiden sallitaan isännöidä maassamme, toistuvat entiset kokemukset, ja sota on päittemme yllä ennenkuin saatamme aavistaakaan. Siksi kansan itsesäilytysvaisto sanelee tuomion asekätköjutussa.

Syytettyjen vastaväitteet kimpoavat takaisin Suomen laista, yksinpä siitä helläkätisestä armahduslaista, jonka mukaan näitä miehiä tuomitaan.

Rikoksen tapahtuma-aikana oli olemassa laki, joka astui yli kaikkien muiden lakien, laki, jonka vastaiset rikkomukset ovat raskaampia kuin minkään muun lain: välirauhansopimus.

Nyt on tuomioiden vuoro puhua — ei pakollista välirauhan ja rauhansopimuksen noudattamista, vaan kansan kieltä: kansa on sanoutunut irti entisestä, se ei tahdo uutta sotaa.

Lyhennysselostus syyttäjän loppulausunnosta

Airon osuus

Toiminnan yleisjohtoa koskevassa osassa syyttäjät käsittelevät etupäässä Airon osuutta. Kosketeltuaan ensin niitä mahdollisuuksia, mitä Nihtilällä ja Haahdella olisi ollut toimia omin päin heitä korkeamman päällystön olematta toiminnan takana, syyttäjät käsittelevät yksityiskohtaisesti Airon ja Raappanan selostuksia heidän kesken 5. 9. ja 15. 9. 1944 välisenä aikana olleesta puhelinkeskustelusta, jossa Airo Raappanan kertomusten mukaan antoi määräyksen kahden pataljoonan aseistuksen irroittamiseen Raappanan komentamasta 14. divisioonasta, minkä perusteella Raappana oli antanut vastaavan käskyn divisioonan tykistökomentajalle Idänpää-Heikkilälle ja huoltopäällikkö Tuulensuulle, kuten nämä asiassa kuultuina ovat kertoneet. Vaikka Raappana onkin toisessa kuulustelussa ilmoittanut Airon myöhemmin peruuttaneen antamansa käskyn ja itse antaneensa vastaavan peruutuskäskyn alaisilleen sekä 14. divisioonasta kuitenkin tapahtuneen aseiden irroittamisen perustuneen 2. ye-upseeriksi määrätyn majuri Lassilan päämajassa syys—lokakuun vaihteessa välittämään käskyyn, katsovat syyttäjät ko. kertomusten osoittavan Airon jo tuolloin olleen mukana asekätkentäasiassa. Airon syyllisyyteen nähden he viittaavat lisäksi niihin keskusteluihin, joita Airolla ja Nihtilällä sekä kenraaliluutn. Lundqvistilla ja eversti Pajarilla on ollut ilmavoimien kaluston luovuttamisesta sotamateriaalin kätkentään, silloisen sisäministeri Hillilän helmikuussa 1945 tekemään tiedusteluun Airon tietoisuudesta mahdollisista asekätköistä sekä Airon suhtautumiseen asekätköjä koskeviin tutkimuksiin niiden paljastuttua keväällä 1945. Niinikään on lausunnossa käsitelty niitä lausumia, joita eversti Nihtilä kuulustelujen yhteydessä on antanut kenraali Airon osuudesta asekätkötoimintaan, sekä Nihtilän ja Haahden mainintoja eri henkilöille Airon osallistumisesta ko. toimintaan, kuten nämä henkilöt kuulusteluissa ovat kertoneet.

Liikekannallepanovalmistelut

Liikekannallepanovalmisteluja koskevassa osassa syyttäjät selostavat oikeudessa kuultujen henkilöiden lausuntoja siitä, että

asekätkentä oli alunperin liittynyt liikekannallepanovalmisteluihin.

He siteeraavat kenraaliluutn. Oeschin, eversti Tähtisen, kenraalimajuri Karhun ja kenraaliluutn. Mäkisen kuulusteluissa antamia kertomuksia Liittoutuneiden Valvontakomission syksyllä 1944 antamasta ja tammikuussa 1945 uudistamasta kiellosta suorittaa liikekannallepanovalmisteluja, mistä seikasta sotaylioikeudelle on esitetty valvontakomission antama kirjallinen todistus.

Vaikka liikekannallepanovalmistelut jo sellaisinaan olivat välirauhansopimuksen vastaisia ja lisäksi vielä erikoisesti kielletty,

oli pääesikunnan järjestelyosastolla osastopäällikön eversti Tähtisen määräyksestä ryhdytty valmistelemaan perustamistehtäviä sotilaslääneijä ja -piirejä varten. Näitä valmisteluja suoritti ensin everstiluutnantti Pietarinen yksinään ja myöhemmin liikekannallepanotoimiston toimistopäälliköksi tulleen eversti Huhtalan kanssa.

Perustamistehtävät sisältäneet taulukot oli eversti Tähtinen jättänyt vahvistuksen saantia varten kenraaliluutn. Mäkiselle, joka puolestaan oli esitellyt ne Airolle.

Airo oli hyväksynyt taulukot ja antanut luvan niiden jakamiseen sotilaslääänien esikuntapäälliköille. Järjestelyosastolla 20. 2. 1944 pidetyssä puhuttelussa perustamistehtävätaulukot olikin sitten jaettu esikuntapäälliköille, joille samalla oli annettu määräys ryhtyä suorittamaan niiden perusteella liikekannallepanovalmisteluja. Operatiivisella osastolla tämän jälkeen pidetyssä puhuttelussa heidät oli Nihtilän ja Haahden toimesta tehty tietoisiksi suoritetusta sotamateriaalikätkennästä sekä määrätty siitä lähtien toimimaan ko. toiminnassa väliportaana pääesikunnassa olevan johtoportaan ja 2. ye-upseerien välillä. Saatujen tehtävien mukaisesti oli sotilaspiireissä sitten suoritettu erinäisiä liikekannallepanovalmisteluja. Syyttäjien käsityksen mukaan oli perustamistehtävien laatiminen, vahvistaminen ja jakaminen tarkoittanut liikekannallepanovalmistelujen aloittamista ja olivat ne yhteydessä kätköaseiden käyttöä koskeviin suunnitelmiin.

Väärät ilmoitukset LVK:lle

Väärien ja puutteellisten ilmoitusten joukossa on ensiksi mainittu Airon ja Mäkisen allekirjoittama ja valvontakomissiolle lähettämä ilmoitus, että mitään käskyjä liikekannallepanosta ja joukkojen perustamisesta ei oltu annettu ja että v. 1941 perustamistehtävät eivät enää olleet voimassa. Kun sekä Airo että Mäkinen olivat osallistuneet uusien perustamistehtävien vahvistamiseen ja jakamiseen ja tietoisia niiden perusteella suoritetuista liikekannallepanovalmisteluista, katsovat syyttäjät heidän ko. kirjelmässä lähettäneen valvontakomissiolle väärän ilmoituksen. Samoin on katsottu vääriksi Mäkisen valvontakomissiolle lähettämät ilmoitukset sotamateriaalin keskusvarastoinnin loppuun saattamisesta, koska Mäkinen oli tiennyt, että huomattava osa aseita oli kätketty ja jätetty keskusvarikoihin toimittamatta.

Todistusten hävittäminen

Tämän jälkeen on lausunnossa selostettu niitä toimenpiteitä joihin pääesikunnan toimesta oli ryhdytty suoritettujen liikekannallepanovalmistelujen salaamiseksi.

Tässä tarkoituksessa oli useita aikaisemmin lähetettyjä kirjelmiä uusittu toisen sisältöisiksi ja toimitettu arkistoissa niiden vaihtaminen. Eräisiin tällaisiin kirjelmiin oli järjestelyosastolla tekaistu myöskin allekirjoitukset.

Asiakirjojen vaihtamista ja hävittämistä oli pääesikunnasta annettujen käskyjen mukaan suoritettu myöskin sotilasläänеissä ja -piireissä, joissa mm. diariokirjoista oli raaputtamalla tai muulla tavoin poistettu liikekannallepanovalmisteluihin viittaavia merkintöjä sekä lisäksi hävitetty useita diarioita, joiden tilalle oli kirjoitettu uudet, jättämällä niistä pois näihin valmisteluihin viittaavat kohdat.

Syytettä laajennetaan

Lopuksi syyttäjät uudistavat syytevaatimuksensa laajentaen kuitenkin syytettä mm. kenraaliluutn. Airon, everstiluutn. Käkösen, insinööri Kivelän, toimistosihteeri Remeksen ja komentajakapteeni Leinon osalta.

Airoon nähden he toteavat, että hän "on suunnitellut aseellisen toiminnan luvatonta valmistelua kokonaisuudessaan sekä, johtaen toimintaa, antanut käskyjä ja kehoituksia suunnitelmien toteuttamiseksi sekä muodostanut sitä varten tarvittavia elimiä ja että hän hyväksyessään 2. kohdassa mainitut perustamistehtäviä koskevat suunnitelmat ja salliessaan niiden jakamisen liikekannallepanotehtäviin ryhtymistä varten, on ollut tietoinen siitä, että tämän liikekannallepanon yhteydessä on ollut aikomuksena käyttää hyväksi kätkettyä sotamateriaalia. Tämän vuoksi vaadimme kenraaliluutnantti Airolle rangaistusta myöskin asekätkentälain 1 § 1 kappaleen 2 ja 4 kohtien nojalla". Käköselle samoinkuin Leinollekin syyttäjät vaativat rangaistusta myöskin rikoslain 12 luvun 7 §:n 3 kappaleen nojalla, koska he ovat hankkineet tietoja, jotka ovat omiaan vaarantamaan Suomen suhteita vieraaseen valtioon. Insinööri Kivelän osalta syytettä on laajennettu, koska hänen on katsottu suorittaneen tiedustelutehtäviä aseellisen toiminnan luvatonta valmistelua varten, kun taas Remeksen laajennus johtuu sekä tiedustelutehtävien suorittamisesta että rahavarojen hankkimisesta nyt puheena olevaa toimintaa varten .

Syyttäjät ovat niinikään luopuneet muutamien syytettyjen kohdalla eräistä toisarvoisista syytekohdista ja tehneet muutamia täsmennyksiä, oikaisuja ja täydennyksiä, joista merkittävin lienee se, että kenraaliluutn. Mäkiselle vaaditaan rangaistusta myös siitä, että hän osallistuessaan liikekannallepanovalmisteluihin on ollut tietoinen siitä, että liikekannallepanon yhteydessä on ollut aikomuksena käyttää hyväksi kätkettyä materiaalia.

(Syyttäjäin loppulausunto luettiin 20. 1. -48).